Оперативни инструменти за презаселване

2022

EUROPEAN UNION AGENCY FOR ASYLUM

Практическо ръководство за планиране и провеждане на интервюта за презаселване

Нито Агенцията на Европейския съюз в областта на убежището (EUAA), нито което и да е лице, действащо от името на EUAA, носят отговорност за начина, по който би могла да бъде използвана съдържащата се в настоящата публикация информация.

Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, 2022 г.

PDF ISBN 978-92-9487-082-7 doi:10.2847/623033 BZ-06-22-118-BG-N

© Агенция на Европейския съюз в областта на убежището, 2022 г.

Илюстрация на корицата: Irina_Strelnikova, © iStock, 2021

Възпроизвеждането е разрешено, при условие че се посочи източникът. За използването или възпроизвеждането на снимки или други материали, за които Агенцията на Европейския съюз в областта на убежището (EUAA) не е носител на авторското право, трябва да се иска разрешение направо от носителите на това право.

Въведение в този инструмент

Представената в настоящия инструмент информация по никакъв начин не е изчерпателна, а представлява набор от насоки и практически съвети относно планирането и осъществяването на интервюта за презаселване[1]. Целта е да се подпомогнат държавите — членки на Европейския съюз, и асоциираните държави (ЕС+) в оперативната им работа, свързана с презаселването.

Какво е предназначението на този инструмент?

Това практическо ръководство е предназначено да служи като кратки насоки и контролен списък, които да бъдат използвани от служителите, работещи по случаи на презаселване, при подготовка и осъществяване на интервютата за подбор. Целта е да допринесе за обогатяване на знанията относно това как да се управляват и третират случаите на презаселване и да снабди служителите, работещи по тези случаи, с подходящ инструмент, за да се подготвят за интервютата за презаселване.

Защо е създаден този инструмент?

Съществуват редица публикации относно презаселването и те са безценни инструменти за възникващи държави на презаселване и такива, които вече участват в процеса на презаселване. Някои от тези публикации са изброени по-долу. В допълнение към тях целта на това практическо ръководство е да допълни вече съществуващите документи, като предостави подробна практическа информация относно по-слабо развитите аспекти на практиките на презаселване. Това включва как да се подготви интервю за презаселване и как да се проведе то по време на мисия за подбор.

Какво включва този инструмент?

Това практическо ръководство предоставя преглед на често използваните процедури при разглеждане на случаите на презаселване посредством интервюта в държава на първо убежище. То е изготвено въз основа на презумпцията, че интервютата се планират и провеждат в сътрудничество с ВКБООН. Състои се от четири раздела, предназначени да помогнат на служителите, работещи по случаи на презаселване, да се подготвят, за да провеждат интервюта и да преодоляват свързаните с това предизвикателства. Информацията се предоставя под формата на контролни списъци и насоки, които са от помощ при осъществяване на множеството стъпки, като представят основни моменти, препоръки и практически инструменти, свързани с интервютата за подбор.

(1) Първоначално този инструмент е разработен в рамките на проекта *Улесняване на презаселването и приема на бежанци посредством нови знания* (EU-FRANK). Проектът е финансиран от европейския фонд „Убежище, миграция и интеграция“ под ръководството на Шведската миграционна агенция. Като част от процеса на предаване от EU-FRANK Агенцията на Европейския съюз в областта на убежището (EUAA) проведе занятие по осигуряване на качеството на оперативните инструменти в областта на презаселването, разработени в рамките на този проект.

Кой следва да използва този инструмент?

Основната цел на настоящото ръководство е да подпомага служителите, работещи по случаи на презаселване, когато подготвят интервю за презаселване в държава на първо убежище. То може да се счита за полезно както за служители без никакъв или с малък опит в мисии за подбор при презаселване, така и за служители с опит в областта на презаселването, които могат да го използват за справка в работата си. Може да се разглежда като инструмент за самооценка или оценка на качеството и би могло да представлява интерес за всички лица, които вземат участие в подготовката или извършват проверка на случаите на презаселване.

Кои други учебни инструменти и източници могат също да се използват?

Настоящото ръководство следва да се разглежда като допълнение към други налични инструменти като Практическото ръководство за планиране и изпълнение на мисия за подбор и контролния списък на същата тема. Допълнителните материали за четене могат да включват и:

- EASO, Practical guide on personal interview, 2014 (EASO, Практическо ръководство на EASO: Лично интервю, 2014 г.), http://www.euaa.europa.eu/sites/default/files/public/EASO-Practical-Guide-Personal-Interview-EN.pdf
- UNHCR, Field Handbook for the Implementation of UNHCR BID Guidelines, 2011 (ВКБООН, Field Handbook for the Implementation of UNHCR BID Guidelines (Практическо ръководство за прилагане на насоките на ВКБООН за определяне на висшите интереси), 2011 г.), https://www.refworld.org/docid/4e4a57d02.html
- Глава 7, Наръчник за презаселване на ВКБООН, 2011 г., www.unhcr.org/protection/resettlement/3d464ee37/unhcr-resettlement-handbook-chapter-7-basic-procedures-follow-processing.html
- UNHCR, Managing the Stress of Humanitarian Emergencies, August 2001, (Emergencies (Управление на стреса, свързан с хуманитарни извънредни ситуации), август 2001 г. http://www.refworld.org/docid/4905f1752.html
- UNHCR, RLD4 - Interviewing Applicants for Refugee Status, 1995, RLD4 ((Интервюиране на кандидати за статут на бежанец), 1995 г., RLD4), https://www.refworld.org/docid/3ccea3304.html

Практическо ръководство за планиране и провеждане на интервюта за презаселване

Когато ВКБООН е определил бежанци в нужда от презаселване и е изпратил случаите им на държавата на презаселване, решението дали да приеме бежанците за презаселване или не се взема от органите на държавата на презаселване. Някои държави провеждат мисии за подбор в държавата на първо убежище, докато други разглеждат случаите посредством подбор по досиета или дистанционни интервюта. Някои държави използват комбинация от тези начини. По време на мисия за подбор интервютата с бежанците се провеждат на място в държавата на първо убежище. За мисията за подбор по принцип е необходимо внимателно планиране и тези аспекти са описани в Практическото ръководство за планиране и изпълнение на мисия за подбор . Настоящото практическо ръководство се фокусира главно върху основния елемент на всяка мисия за подбор, а именно интервюто за подбор. Целта му е да се опишат съображенията, които е необходимо да се имат предвид по време на подготовка на интервюто за подбор и по време на провеждане на интервюто в държавата на първо убежище.

РАЗДЕЛ 1. ПОДГОТОВКА ЗА ИНТЕРВЮТАТА ЗА ПОДБОР – КРАТКО РЪКОВОДСТВО

Интервюта за подбор

Целта на интервюто за подбор е да се разгледат факторите, свързани с необходимостта от международна закрила и от презаселване. Някои държави може да имат допълнителни критерии, обуславяни от националния им контекст. Фактори като медицински или специални потребности и уязвими страни също могат да бъдат допълнително разгледани по време на интервюто, както и потвърждение на състава на семейството и съпътстваща информация като място на пребиваване. Може също да е необходимо да се разгледат фактори, свързани с изключването. Част от интервюто може освен това да включва споделяне на очакванията и възможност бежанците да задават въпроси.

Държавите на презаселване може да преследват различни цели с интервютата за подбор. Някои държави използват интервюто за подбор като възможност да съберат информация, която може да укрепи капацитета за интеграция на приемащата общност във връзка с подкрепата на бежанците със специални потребности и уязвими страни. Някои държави на презаселване оценяват и аспектите, свързани със способността или желанието на бежанеца да се интегрира в нова страна. Важно е форматът, съдържанието и обхватът на интервюто за подбор да бъдат изяснени и да се постигне споразумение относно протоколите, които уреждат провеждането на тези интервюта.

ВКБООН най-често изпраща случай под формата на Формуляр за регистрация за презаселване (ФРП), който съдържа девет раздела, включително биографични данни, информация относно молбата за предоставяне на убежище и информация за необходимостта от презаселване. Главната цел на интервюто често е да установи основателността на

молбата за предоставяне на убежище на бежанеца и необходимостта от презаселване.

Държавите имат различни практики по отношение на съдържанието на интервютата за презаселване. Те могат да се състоят от различни части, например:

- една част, в която се задават въпроси, свързани с необходимостта от международна закрила (лична съпътстваща информация за бежанеца, факти относно преследване, страх от завръщане и т.н.);
- една част, в която се задават въпроси относно индивидуалните обстоятелства и потребности, които могат да имат отношение към бъдещия живот в държавата на презаселване (завършена образователна степен, трудов опит, здравословно състояние, медицински потребности и т.н.);

Някои държави на презаселване отделят значителна част от интервюто на обсъждане на очакванията както от страна на бежанеца, така и от страна на държавата на презаселване. Резултатът от подобни дискусии може да окаже влияние върху решението както на бежанеца, така и на държавата на презаселване дали да продължат с презаселването или не.

Тъй като целите на интервю за подбор в контекста на мисия за презаселване могат да се различават от целите на лично интервю в контекста на национална процедура по предоставяне на убежище, е важно да се дадат ясни указания на интервюиращия екип относно това как да проведе интервюто и какъв вид информация да събере.

Значение на добрата подготовка

Добрата подготовка е по принцип ключът за висококачествено интервю. Това е особено важно за интервю за подбор в контекста на презаселването, като се вземе предвид, че мисиите за подбор често се осъществяват в рамките на ограничен период и понякога при примитивни условия. Понеже интервюто може да бъде стресиращ процес за бежанеца, добре подготвен служител ще може по-добре да създаде атмосфера, в която бежанецът да се почувства по-спокоен и да предаде най-подходящата и точна информация. Колкото по-добра е подготовката, толкова по-ефективно ще бъде интервюто. Добрата подготовка може да сведе до минимум необходимостта от вземане на допълнителна информация след интервюто, защото с нейна помощ е по-лесно да се определи каква информация може да липсва, да е непълна, противоречива или неясна и тези въпроси да се вземат предвид по време на самото интервю.

Повечето държави правят проверка на случаите, преди да провеждат интервюта. Качествената предварителна проверка ще позволи да се вникне в основните факти по случая и да се разберат важни подробности, свързани с практическите въпроси около интервюто. Благодарение на нея например има възможност да се отдели адекватно време на интервюто, да се разпределят равномерно случаите между служителите в рамките на екипа, да се направи информиран избор на мъж или жена устен преводач или служител в специфични случаи или да се определи необходимостта от персонал със специфични експертни познания. В някои държави на презаселване първоначална предварителна проверка на случаите, изпратени от ВКБООН, би могла да доведе и до това случаят да бъде отхвърлен и заменен с нови подадени документи. Това повишава ефективността на процеса, защото е по-голям шанс да бъдат приети случаите, във връзка с които се провежда интервю. Така се избягва и възможността бежанците да бъдат викани на интервю, когато

перспективите им да бъдат презаселени са ограничени, тоест се рискува създаването на нереалистични очаквания у тези лица. Ако случаите бъдат заместени с други преди мисията, препоръчително е държавата на презаселване да се споразумее за точни срокове с ВКБООН. Целта на това е да се даде на ВКБООН достатъчно време да подготви и изпрати заместващия/те случай/и, като по този начин държавата на презаселване ще има достатъчно време да се подготви за заместващия случай преди провеждането на мисията.

Общи съображения, които да се имат предвид

Едно от съображенията, което трябва да се има предвид, е, че мястото и операцията по презаселване за всяко интервю представляват уникален набор от обстоятелства, които значително се различават при различните мисии и места. Въпреки че интервютата обикновено се провеждат в сградите на ВКБООН или МОМ, или в посолства, те може също да се провеждат и в хотели или бежански лагери. Други фактори, които оказват влияние, могат да бъдат екологични предизвикателства, например неблагоприятен климат, изолирани местоположения, липса на електричество, интернет или Wi-Fi връзка и др. Последното може да бъде важно, тъй като някои държави работят в затворена IT среда или се нуждаят от добре работещ достъп до интернет на място.

Важно е да се подчертае, че бежанците, чиито случаи са подадени за презаселване от ВКБООН, не са еднородна, а разнообразна група от хора с различно образование, възраст, пол, състав на семейството, познания за света и социална свързаност. Те живеят в различни ситуации и условия. Достъпът до технически решения или услуги, като интернет, телефон или дори електричество и други практически обстоятелства, е различен за всяка група и лице. Някои може да са живели дълго време в бежански лагери и да са отчасти или изцяло откъснати от активен социален живот, докато други живеят в градска среда, имат добри познания за други държави и може да имат опит в пътуването и посещаването на различни части на света. Тези и много други фактори създават различия в начина, по който хората реагират на интервюто и по който получават и възприемат информацията. Това оказва въздействие върху факта кои въпроси придобиват значение в комуникацията с тях и върху начина, по който екипът на мисията очертава рамката за добра комуникация. Като се има предвид това, е важно максимално да се приспособи средата, както и съдържанието на информацията и начинът, по който се задават въпросите, към личните обстоятелства на лицето.

Провеждането на интервюта за презаселване може да бъде трудно и за служителите, работещи по случаите. Мисиите за подбор могат да бъдат оживени, работните дни — дълги, и интервютата за презаселване понякога се провеждат при строги времеви ограничения и при основни условия на труд. Изслушването на разказите на бежанците за преследванията, загубите, нарушенията на правата на човека, насилието и дори изтезанията, които са преживели, също може да бъде емоционално натоварващо за служителите, работещи по случаи на презаселване, особено ако графикът им за интервюта е пълен. Добре подготвен служител ще може по-добре да се справи с тези условия. Практическата, както и психическата подготовка може да намалят личния стрес и да помогнат на служителите по-добре да се справят с непредвидени събития, които могат да възникнат по време на мисия.

Запознаване със случая

Формуляр за регистрация за презаселване (ФРП)

Преди мисия за подбор формулярът се предоставя от ВКБООН на държавата на презаселване. Друга налична допълнителна документация най-често се предоставя при поискване. ФРП служи като основен инструмент на разположение на ВКБООН, за да представя потребностите на отделните бежанци на държавата на презаселване. ФРП с високо качество е от основно значение, за да гарантира високо равнище на приемане на случаи на презаселване.

Често той е главният или единственият наличен документ при случай на презаселване. За всеки случай на презаселване се попълва отделен формуляр, който включва подробности за всички членове на дадено семейство, които трябва да бъдат презаселени заедно. Във всеки ФРП или подаден документ е посочено лицето, което следва да се разглежда като основен кандидат (ОК), и лицата, които са членове на семейството, или лицата на издръжка на това лице. Информацията в ФРП включва, наред с другото, подробности относно живота на бежанците, състава на семейството, искането на убежище и всякакви други елементи, свързани с изключване и специфични потребности. Той включва и анализа на ВКБООН на необходимостта от презаселване, и подробно описание както на искането на бежанеца, така и на определянето на статута на бежанеца (ОСБ), което е извършено от ВКБООН. Макар че ФРП се изпраща на държавите на презаселване, правителствата имат възможност да разгледат подробно и да оценят основните факти по случая и да подготвят лично интервю.

В определен оперативен контекст и за да се обработят бързо голям брой случаи, ВКБООН е сляла процедурите по определяне на статута на бежанец и по презаселване. Резултатът от това е нов опростен механизъм за справка, наричан методология, основана на идентификация методология за презаселване (ОИМП). ОИМП се използва от ВКБООН понастоящем в Близкия изток (например Турция) и Северна Африка. Формулярът на ОИМП понякога замества ФРП.

Събиране на документация за самоличност и други документни доказателства

Важно е да се проверяват и преглеждат всички копия от документи за самоличност и други придружаващи документи, ако са били споделени от ВКБООН при изпращането. Независимо от това бежанците следва да се приканват от ВКБООН или МОМ да носят на интервюто всички свои придружаващи документи. Това може да направят оперативните партньори от правителството, когато се планира мисията за подбор.

Проверка на случая

Език

Важно е наличието на добра представа за езиковите умения на разглежданото лице, за да се гарантира, че в деня на интервюто ще може да бъде предоставен коректен устен превод. Ако е възможно, всяко разглеждано лице следва да може да говори на предпочитания от него език. С цел опростяване на превода много държави на презаселване провеждат интервютата на английски език с устен преводач, който превежда между английски и езика на бежанеца.

Възраст

По-възрастните бежанци и децата бежанци по своята същност са уязвими в ситуации на насилствено разселване и е важно да се отдели специално внимание на всеки чувствителен момент, свързан с възрастта на някое лице. Случаите, свързани с деца, може да изискват специално обучени интервюиращи и държавите на презаселване следва да гарантират, че са налице предпазни механизми. Що се отнася до възрастните хора, служителят по презаселване би могъл да прецени дали ще е необходима специална грижа и подкрепа. Интервюиращият служител по презаселване например би могъл да прецени дали е необходима специална помощ на лицата, ако те са с ограничена подвижност.

Националност, етническа принадлежност и религия

Освен на общия контекст на държавата на произход или страната на убежище може да бъде необходимо да се отдели специално внимание и на всякакви други чувствителни въпроси, споменати във ФРП, които имат връзка например с националност, етническата и/или религиозна принадлежност. Бежанци от малцинства и групи на коренно население обикновено са в подчинена позиция в обществото, в което живеят. Това може да ги постави в риск от маргинализация, дискриминация и тормоз, които на свой ред да прераснат в ситуация на насилствено разселване.

Ниво на образование

Служителите по презаселване могат освен това да адаптират интервюто към образователното ниво на бежанеца, за да гарантират, че бежанците напълно разбират и отговарят адекватно на въпросите.

Членове на семейството в подадения случай

Важно е да се вземе под внимание семейното положение на лицето. Да се изброят всички близки роднини на всеки член на семейството, включен в случая на ОК. Тази част от случая обикновено включва съпрузи, деца на издръжка (включително взети за отглеждане деца и доведени/заварени деца), братя и сестри и родители.

Свързани случаи

Понякога отделни семейства могат да бъдат свързани едно с друго дори ако имат различни ФРП. Ако случаят е такъв, това следва да се упомене в съответните им ФРП. Затова е важно да се следят и отбелязват всички семейни връзки. Имайте предвид, че е възможно да има семейства, които да са приели и да се грижат за други лица, като например непридружени деца или възрастни съседи, с които нямат кръвна връзка, но се грижат за тях и ги издържат, и може да е необходимо установяването на връзка на зависимост. ФРП следва ясно да посочва дали съответните лица имат роднини в държавата на презаселване и, ако е така, да включва имената им, вида и степента на родствената връзка, мястото им на пребиваване и, за улесняване на идентификацията, да съдържа възможно най-много лична информация. Това е важно в редица отношения, например за проверки за сигурност и оценки на правдоподобността на твърденията на дадено лице, както и за подготовка/избор на жилище и услуги по интеграция в държавата на презаселване.

Оценка на висшия интерес и определяне на висшия интерес

По отношение на непридружени, разделени или други деца в риск, които се разглеждат за презаселване, се уверете, че е налична или оценка на висшия интерес (ОВИ), или определяне на висшия интерес (ОПВИ), за да се гарантира оптимално прилагане на принципа за висшия интерес при действия, които засягат отделни деца. В ОПВИ се описва официалният процес със строги процедурни гаранции, чиято цел е да се определят висшите интереси на детето при особено важни решения, които оказват въздействие върху живота му. То следва да улеснява адекватното участие на детето без наличие на дискриминация, да включва лицата, които вземат решения, които имат експертни познания в съответната сфера, и да постига равновесие между всички свързани фактори, за да се оцени най-добрия вариант. И двата инструмента се прилагат от ВКБООН преди подбора за презаселване и следва да бъдат прикачени към ФРП. ОПВИ е важна част, която държавата на презаселване трябва да вземе предвид, когато определя потребностите от закрила на непридружено дете или оценява въпроси, свързани с упражняване на родителските права или попечителство върху детето в държавата на презаселване. В случаи, които включват въпроси с упражняване на родителските права върху детето, и при определени обстоятелства ВКБООН може да подаде ОПВИ, за да определи дали презаселването е във висш интерес на детето. ВКБООН винаги ще подава ОПВИ в случаите, включващи дете, придружавано от един родител, само когато другият родител отказва да даде съгласие за пътуване. За държавите на презаселване ОПВИ е основен елемент заедно с личното интервю с детето или съответното лице, което полага грижи за него.

Съществени факти

На основата на информацията, предоставена във ФРП, служителят следва да определи при подготовката съществените факти, тоест фактите, свързани със същността на молбата на бежанеца. Ако е необходимо, следва да се консултира със свой ръководител. Служителят обаче не трябва да прави прибързани изводи и трябва да има предвид, че по време на интервюто за презаселване могат да се появят нови факти.

Изключване

Въпросите, свързани с изключването, се разглеждат внимателно от ВКБООН и допустимостта за международна закрила в рамките на правомощията на ВКБООН се потвърждава, преди подаването на индивидуален случай за презаселване. Клаузите за изключване са част от определението за бежанец (което се съдържа в член 1 от Конвенцията за бежанците от 1951 г.) и вземането предвид на приложимостта им е неотменен компонент на процедурите за определяне допустимостта на дадено лице за получаване на статут на бежанец. Откриването на въпроси, свързани с потенциално изключване, може да се случи на всеки етап от процеса на презаселване. Има случаи, в които съображенията за изключване се разглеждат от ВКБООН. В тези случаи ФРП ще включва приложимите факти, както и правната оценка, резултат на която е констатацията на ВКБООН, че изключването не е приложимо. Макар че въпросите за изключването се разглеждат внимателно от ВКБООН и допустимостта за международна закрила в рамките на мандата на ВКБООН се потвърждава преди всеки отделен случай да бъде подаден за презаселване, въпроси, свързани с изключването, могат да възникнат и на по-късен етап от процеса на презаселване. Подобни въпроси могат да бъдат открити на етапа на национална проверка, въз основа на информацията в досието (ФРП), предоставено от ВКБООН,

и/или въз основа на друга налична информация, получена по време на етапа на проверка, като например информацията, предоставена от службите за сигурност и/или получена при проверка на социалните медии. В някои случаи признаци за потенциални актове за изключване не биха могли да се забележат преди личното интервю.

За да се откриват възможно най-рано случаите на изключване, всички участници в управлението на случаи на презаселване се съветват да обръщат внимание на възможни признаци. Препоръчително е да се събере колкото е възможно повече информация за лицето, неговата или нейната предистория, място на пребиваване и история на заетост, членове на семейството, военна служба (ако е приложимо), политически пристрастия, членство в група, маршрути на пътуване и друга свързана информация. Използвайте надеждна информация от държавата на произход (ИДП) за сравнение и справки. За допълнителна информация или помощ във връзка с изключването се консултирайте с практическото ръководство на EUAA относно изключването. Някои препратки към оценките за изключване са направени и в контролния списък, предоставен по-нататък в настоящия документ.

Проверка в наличните бази данни

Наличната в бази данни или в социалните медии (Facebook и др.) информация може да има отношение към оценката на даден случай. В частност може да е налична допълнителна информация или документи, свързани със самоличността на дадено лице, неговото гражданство, семейно положение, лични обстоятелства, място на предишно пребиваване и история на миграция. Въпреки че е важно получената от социалните медии информация да се третира предпазливо, такава информация може да потвърди изявленията, направени пред ВКБООН, което на свой ред може да спомогне за изграждане на доверие и за по-ефективно провеждане на интервюто. Възможно е също такава информация от свободно достъпни източници да подкопае достоверността на някои аспекти на случая на презаселване, който в такъв случай следва да се разгледа по-внимателно.

Консултация със съответната информация за държавата на произход и съответните национални насоки

Общите познания за актуалното положение в държавата на произход на лицето, включително цялостната политическа обстановка, положението със сигурността и зачитането на основните права на човека, са важни, за да се подготви добре интервюто, да се задават конкретни и целеви въпроси и да се оцени правилно необходимостта от международна закрила.

Може също да е необходимо да се вземе предвид положението в държавата на убежище, тъй като може да са възникнали ситуации, които имат отношение към индивидуалната оценка на необходимостта от международна закрила и презаселване.

Освен информацията за държавата на произход, която се съдържа във ФРП, точна и актуална подобна информация може да бъде получена от най-различни източници, като например националното звено за информация за държавата на произход, EUAA (портала за ИДП на EUAA) или други свързани организации по правата на човека. Ако е необходимо и възможно, поискайте допълнителна информация от националното си звено за информация за държавата на произход.

Специални потребности

Определете специалните процедурни потребности във връзка със специфичните обстоятелства на разглежданите бежанци, когато преглеждате документите по случая и се подготвяте за интервюта. Някои от тях са пол, възраст, медицински състояния или физическо, умствено или психологическо увреждане. За подробни указания относно определянето на хора със специални потребности можете да се консултирате с IPSN инструмента на EUAA.

Медицински потребности

Медицинските потребности на дадено лице могат да имат отношение към провеждането на интервюто и следва да бъде отбелязано, например, когато някой има физическо увреждане, налице е бременност (напреднала бременност или непосредствено след раждане), страда от психично разстройство и др. Ако случаят е разпределен в категория „ Медицински потребности“, към досието ще бъде добавен и формуляр за медицинска оценка (ФМО). Проверете дали информацията в този формуляр е достатъчно скорошна и актуална. Имайте предвид, че информацията относно медицинските потребности трябва да се разглежда, като се зачита неприкосновеността на лицето, и следва да се взема предвид или отчита само когато има отношение към процедурата по презаселване (например оказва влияние върху възможността за летене или за достъп до обекта за провеждане на интервюто, или е необходимо да се знае за адекватна подготовка за интервюто).

Специални умения при интервюиране

Опитайте да се предвидите кога ще са необходими специални умения при интервюиране, за да се преодолеят бариерите при общуване. Подгответе се да интервюирате особено уязвимите лица в семейството, включително преживелите от насилие (напр. сексуално насилие или насилие, основано на пола (SGBV), понеже е възможно да бъдат отправени чувствителни въпроси. Важно е подобни въпроси да се третират по съобразен с културните особености, чувствителен по въпросите на пола и подходящ за възрастта начин. Служителите следва да бъдат подготвени да интервюират членовете на дадено семейство поотделно и внимателно.

Поверителност

Обръщайте внимание на поверителността между членовете на семейството. Поради съображения за поверителност лицата обикновено се интервюират поотделно.

Организационни въпроси

Служител и устен преводач

За постигане на максимална ефективност следва, ако е възможно, лицата във всички свързани случаи да се интервюират от един и същи служител. Ако е възможно, това следва да се става и в един и същ ден, макар че процедурата може да се променя. Следва да се положат максимални усилия, за да може кандидатът да изложи пълно и точно своя разказ, като се определи служител по случая и преводач, които не карат кандидата да се чувства застрашен или в неудобно положение. Това може да означава например да се избере човек от конкретен пол. Исканията за служители по случая/преводачи от определен пол следва да бъдат удовлетворявани, когато е възможно. Специална чувствителност

следва да се прилага в случаите на ЛГБТИ лица и когато лицето е било жертва на изнасилване или сексуално насилие.

Индивидуални интервюта

Препоръчително е всяко пълнолетно лице да се интервюира отделно. В определени случаи при интервюиране на ненавършили пълнолетие лица това също може да е препоръчително или да е законово задължително. Някои държави на презаселване провеждат съвместни интервюта с всички членове на семейството. Имайте предвид обаче, че е възможно даден човек в рамките на семейство, например жена, която е част от семейна единица и която не се счита за ОК за статут на бежанец, да е била обект на преследване и/или да има специална необходимост от презаселване, която да се различава от тази на ОК или на други членове на семейството. Като се има това предвид, интервюиращият следва да положи всички усилия да гарантира, че на всички членове на дадена семейна единица, включително съпрузите и лицата на издръжка, като например пораснали деца, е предоставена възможност да бъдат интервюирани отделно. Само по този начин интервюиращият може да определи дали отделните членове на семейството имат независими основания за искане на международна закрила наред с ОК.

Продължителност на интервюто

Продължителността на интервюто се определя в зависимост от сложността на случая.

Предварително подготвен протокол

Предварително подготвените въпроси могат да бъдат полезни при провеждането на интервюта за подбор, тъй като този начин на работа гарантира, че ще бъдат зададени всички свързани въпроси. Следва обаче винаги да е налице достатъчна гъвкавост, за да се гарантира, че служителят по случая може да приспособи стила на интервюто в съответствие с динамиката на всяко отделно семейство. Този въпрос е от особена важност, когато устният превод е на език, който не е основният език на екипа.

Планиране на графика

В планирания график следва да е предвидено време за почивки, ако интервюто ще бъде дълго. Важно е да се има предвид, че провеждането на интервюто може да бъде емоционално изтощително и интензивно преживяване за всички страни. По-специално, необходимо е да се предвидят почивки за устния преводач и за бежанеца. Освен това интервюиращият трябва да прави редовни почивки, за да извършва работата си ефективно.

Водене на бележки и изчерпателност

Определените протоколи ще са от помощ при воденето на бележки. Времето за интервюиране е ценно както за екипите за подбор, така и за бежанците, а високите и последователни стандарти при воденето на бележки са от огромно значение. Структурираното водене на бележки гарантира, че са зададени всички необходими въпроси и всички отговори са получени. В структурата следва ясно да се разграничават зададените въпроси от получените

отговори. Последователност между интервютата

Последователността между интервютата по принцип е важна. При някои операции по презаселване са налице смесени екипи от представители на различни служби. Ако случаят е такъв, кръстосаната проверка с колегите, които провеждат последващите интервюта със същите кандидати, ще позволи да се потвърди последователността на твърденията или може да породи необходимост от изясняване на възможни противоречия или непоследователни моменти.

Други организационни въпроси, които да се имат предвид

Други организационни въпроси, свързани с интервютата за подбор, за които трябва да се постигне съгласие преди мисията, са описани в наръчника „Подготовка и изпълнение на мисии за подбор“.

РАЗДЕЛ 2. ОБРАЗЕЦ ЗА ПРОВЕРКА/ПОДГОТОВКА НА ИНТЕРВЮ ЗА ПОДБОР

Настоящият образец е пример за инструмент, който може да се използва за предварителна проверка на подадените документи за презаселване. Той ще позволи на интервюиращия служител да подготви интервюто за подбор, като подробно и задълбочено установи най-важните данни по определен случай, съществените елементи на подадените документи за предоставяне на убежище, специалните потребности на бежанеца и евентуални причини за изключване. Тази проверка ще ви позволи да уточните въпросите, които се нуждаят от допълнително изясняване по време на интервюто. Може да бъде полезна и при подготовката на графика на интервюто. Проверката на данните е от полза и при извършване на предварителна проверка, особено когато се провеждат чести мисии.

Моля, обърнете внимание, че вашата организация трябва да направи оценка какви данни е необходимо и разрешено да се пазят и как трябва да се обработват в съответствие с вътрешните стандарти и националното и международното право (например Общия регламент относно защитата на данните (ОРЗД). Целта на настоящия образец е основно да служи за вътрешен работен документ, а не да бъде официален документ, но все пак е важно да се обмислят въпросите на неприкосновеността и да се запазват само данни, които са необходими в процеса на презаселване. Необходимо е освен това тези данни да бъдат съхранявани и споделяни предпазливо.

Настоящият инструмент трябва да се попълва за всеки подаден случай. Където е целесъобразно, посочете информация за различни членове, свързани със случая.

Дата на проверката

.....

Извършена от

.....

Подробна информация за случая			
Номер във ВКБООН на случая			
Размер на случая			
Фамилно(и) име(на) + Собствено(и) име(на)			
Дата и място на раждане			
Националност			
Друга свързана лична информация			
Езикови познания	Майчин език		
	Други езици		
	Избор на език за интервюто		
Членове на семейството в случая	**Връзка**	**Име**	**Референтен номер**
Не/да, ако да: подробна информация			
Свързани случаи	**Връзка**	**Име на ОК**	**Референтен номер**

Подробна информация за случая	
Роднини в държавата на презаселване не/да, ако да: подробна информация (пълни имена, данни за контакт, включително контакти в социални медии за цели на проверката за сигурност).	
Завършена степен на образование	
Документи за самоличност и други	
Паспорт	☐ Да ☐ Не
Други налични документи (с представени копия)	
Други налични документи (без представени копия)	
Обобщение на искането за убежище	
Проверка на социални медии	
Намерен профил в социална медия	☐ Да ☐ Не
Ако да, някакви признаци за проблем	
Оценка за изключване	
Установени признаци за възможни основания за изключване	☐ Да ☐ Не

ПОДРОБНА ИНФОРМАЦИЯ ЗА СЛУЧАЯ

Ако сте отговорили с „да“, уточнете: ☐ престъпления срещу мира, военни престъпления и престъпления срещу човечеството ☒ тежки престъпления от неполитически характер, извършени извън държавата, която е дала убежище, преди приемането на лицето като бежанец в противоречие на принципите и целите на ООН ☐ тежки престъпления (само субсидиарна закрила) ☐ престъпления, които представляват опасност за обществото или за сигурността на държавата членка други престъпления/признаци	
Специални потребности за интервюто	
☐ Подходящ служител по случая и устен преводач	
Медицински нужди Избройте тук само медицинските потребности, които имат отношение към провеждането на интервюто (напр. увреждания)	
Други (напр. дете, възрастен, жертва на изтезания, травма и др.)	
Въпроси, които се нуждаят от внимание, и въпроси за изясняване по време на интервюто	
Брой хора, които ще бъдат интервюирани	
Приблизителна продължителност на интервюто	
☐ Нормална	☐ Средна
☐ Изключителна	☐ Повече от средна

РАЗДЕЛ 3. ПРОВЕЖДАНЕ НА ИНТЕРВЮТА ЗА ПОДБОР

Интервюто за презаселване се различава в някои аспекти от типичното лично интервю. И все пак те имат редица общи характеристики. Както е споменато по-горе, важно е да се отбележи, че държавите, участващи в презаселване, имат различни цели по отношение на интервюто за презаселване. Докато някои държави на презаселване оценяват искането на бежанеца едва след интервюто, други разчитат на вече налична информация и на оценката от ВКБООН. Общият съвет е за стремеж към създаване на атмосфера на доверие с цел създаване на основа за добре проведено интервю.

Структурен план на интервюто

Всяко интервю е уникално. Полезно е обаче за всички интервюиращи членове на екипа да имат общ структурен план, въз основа на който може да проведе интервюто. Този план може да включва следните въпроси, някои от които зависят от националната уредба:

- въвеждаща част: приветстване на бежанеца с добре дошъл и представяне на всички присъстващи;
- обяснение на аспектите на поверителността;
- обяснение на ролята на преводача и превода по време на интервюто;
- обяснение на същността и целта на интервюто;
- уточняване на личните данни на бежанеца;
- допълнителни въпроси относно искането за предоставяне на статут на бежанец на лицето;
- образование (ако е необходимо, задайте уточняващи въпроси);
- трудов опит (ако е необходимо, задайте допълнителни въпроси, например за уточняване на предишен опит и за надеждите и очакванията, свързани с бъдеща работа);
- обсъждане на настоящото положение на бежанеца във връзка с работата, включително дали ненавършили пълнолетие деца работят, жилището, доходите, възможностите за образование на децата, хобита и т.н.
- мотивация за интегриране и отвореност към участие в обществения живот (ако това е част от националната уредба);
- здраве, освен ако то не се оценява в отделно интервю или процедура;
- възможност бежанецът да повдигне други теми, които все още не са били предмет на обсъждане, и да задава въпроси;
- предоставяне на информация за процеса на подбор и поддържане на контакт с ВКБООН;
- приключване на интервюто.

Насоки — контекстуален контролен списък за интервю

За да проведе добро интервю, служителят по случая следва да засегне главните аспекти на случая и да планира интервюто по такъв начин, че да се съсредоточи върху областите, където има пропуски или противоречия. Списъкът по-долу съдържа някои предложения относно това кои въпроси да се повдигнат. Той не е изчерпателен и е препоръчително да се използва заедно с практическото ръководство на EUAA относно личните интервюта.

- Проверете самоличността — проверете снимката, името, документите за самоличност и др.
- Постарайте се да получите оригинални документи, а не

фотокопия. Ако не е представен оригинален документ, може да попитате лицето дали такъв е наличен и, ако не е, следва да бъде поискано от него да даде обяснение.

- Ако лицето е представило документи като доказателство, следва да оцените тяхната приложимост, източник, начина, по който са придобити, и дали използването на фалшиви документи оказва влияние върху надеждността на лицето. Следва също да сравните външната и вътрешната последователност на документите, представени като доказателство. В някои случаи може да получите медицински доклади. Те също следва да се оценяват във връзка с изявленията на лицето и съвместимостта им с искането му.
- Осведомете се подробно относно състава на семейството и участието му в случая (имайте предвид ОПВИ и/или ОВИ, ако е необходимо), тоест дали съставът на семейството, посочен в досието по случая, все още е същият?
- Ако в състава на семейството настъпят някакви промени (напр. бракове, разводи, раждания или смърт), уверете се, че тази информация е регистрирана и препратена на ВКБООН, така че, ако е подходящо, да бъде представен актуализиран ФРП.
- Попитайте за информация, която не се съдържа във ФРП.
- Съответно задайте последващите си въпроси. Може да е полезно да предоставите кратко резюме на най-съществените факти, представени във ФРП, и да проверите/потвърдите, че правилно разбирате главните основания за искането за убежище. Уверете се, че информацията е правилна и актуална.
- Оценете правдоподобността (ако е приложимо) и надеждността на историята на лицето и допустимостта на искането за предоставяне на убежище, след което направете оценка на основанията за изключване.
- Определете евентуални специални потребности, които може да има лицето и които да са важни за държавата на презаселване.
- Ако е приложимо, получете съгласието на лицето за последваща обработка, например за споделяне на информация със съответните национални партньори в държавата на презаселване.
- Ако е приложимо, съберете други придружаващи документи, които ще позволят на държавата на презаселване да оцени необходимостта от презаселване на лицето.
- Ако е приложимо, направете кръстосана справка с личните данни на членове на семейството, които вече пребивават в държавата на презаселване.

Съдържание на интервютата

Лични данни

Интервюто дава възможност за проверка на точността на личната информация и фамилните имена на кандидата и лицата на негова издръжка. Важно е да отделите време, за да потвърдите личните данни на бежанеца.

Интервютата обикновено започват с въпроси за имената и датите на раждане на бежанците. Може да се провери правилното изписване на имената на всички членове на семейството (като се вземат предвид разликите в транслитерацията), както и точните дати на раждане (от удостоверения за раждане, паспорти и др., ако са налични). Добре е да се има предвид, че възрастта може да се тълкува по различни начини. В зависимост от националността на бежанеца календарът, който използва, може да бъде грегориански, хинди, ислямски или еврейски. Освен това някои култури броят датата на раждане за първи рожден ден.

Важно е интервюто да се използва, за да се определи с възможно най-висока степен на сигурност възможността за подаване на молби за събиране на семейството в бъдеще. Затова наблегнете върху нормативната уредба относно събирането на семейството, така че да избегнете нереалистични надежди за събиране с всички споменати роднини в новата държава. Екипите на мисии за подбор следва също да бъдат подготвени за среща с бежанци от култури, където съществуват полигамни бракове. В подобни ситуации бежанците следва да бъдат изцяло информирани с кои членове на семейството е допустимо събиране на семейството.

Препоръчително е да се провери наличието на роднини, приятели и други познати в държавата на презаселване. Ако човек с подобни връзки бъде подбран за презаселване, някои държави на презаселване ще опитат да презаселят това лице в населено място, където вече пребивават лица, които то познава, за да улеснят процеса на интеграция. Необходимо е интервюиращите да са наясно и с детските бракове и да могат да информират бежанците относно националната нормативна уредба в това отношение. Тъй като детските бракове нямат правна сила съгласно международното право и масово се третират като форма на насилие, основано на пола, ВКБООН по принцип не изпраща случаи на бежанци на възраст под 18 години, които са сключили брак. Обикновено обработването на тези случаи и на случаите на техните родители може да бъде спряно, докато въпросното дете не навърши 18 години. Съществуват обаче ситуации, когато може да се изпрати за презаселване сключило брак дете бежанец заедно със съпруга/та си заради належащата нужда от закрила или уязвими страни в семейството. ВКБООН има инструмент за оценка, който може да е полезен като справка за детските бракове.

История на бежанеца (т.е. същността на молбата за предоставяне на статут на бежанец)

Подробностите относно определянето на статута на бежанец са изложени в съответния ФРП, подготвен от ВКБООН. Молбата за предоставяне на статут на бежанец във ФРП служи за основа, върху която се изгражда структурата на интервюто. Може да е необходимо да се задават допълнителни или проучващи въпроси. Целта на подобни допълнителни въпроси е екипът за подбор да се увери в точността на молбата на бежанеца и определянето, изложено в документа. Ако се обсъждат чувствителни теми, децата следва да напуснат стаята.

Подробен преглед на молбата на бежанец за предоставяне на съответния статут е необходим само когато ФРП е неясен или двусмислен.

Важно е също и да се задават въпроси относно историята на бежанец на съпруга/та на ОК за презаселване. Той/тя може да има различни и понякога дори по-силни основания за искане на убежище от ОК.

Протоколи по приключване

Предвид чувствителния характер на интервюто подходящото му приключване е важно. В края на интервюто позволете на бежанеца да зададе въпроси за процедурата по подбор и за процеса по презаселване като цяло или всякакви други общи запитвания, които може да има. Важно е бежанците да бъдат приканени да предоставят допълнителна информация към вече казаното (напр. „Има ли нещо, което бихте искали да кажете, за което не сме говорили и което смятате, че може да е полезно при разглеждане на кандидатурата ви?“). Препоръчително е освен това и да информирате бежанците за това какво ще се случва в периода до произнасянето на решението. Например

за това, че ще трябва да уведомят ВКБООН за всякакви промени в състава на семейството, адреса, данните си за контакт или всяка друга информация, която би могла да окаже влияние върху процеса по презаселване. Бежанците следва да се информират колко време ще отнеме до получаването на решението за тяхното презаселване.

Що се отнася до организационните въпроси, на бежанците следва да се напомни да вземат обратно всички свои съответни документи, когато си тръгват след приключването на интервюто. Ако екип за подбор задържи някакви документи, бежанците трябва да се информирани подробно как ще стане връщането на документите. Поискайте от бежанеца съгласие и издайте писмен документ, подписан от интервюиращия или съответното отговорно лице, в който се изброяват всички документи, които бежанецът е предал, и се уточнява как и кога може да ги получи обратно. Накрая уверете наново интервюирания, че обсъжданите на интервюто въпроси остават поверителни, и приключете интервюто със сбогуване, каквото използвате във всички интервюта.

Общи коментари относно техниките за интервюиране и междукултурната комуникация

Върху провеждането на интервютата за подбор обикновено оказват влияние много фактори като културните различия между интервюиращия и бежанеца, личностните им разлики и деликатността на дадената ситуация. Интервюто може да е стресово изживяване за бежанеца по много причини и служителят следва да се опита да намали или да сведе до минимум всякакъв стрес. Бежанецът например може: да възприема служителя по случая като авторитетна фигура, която представлява правителство;

- да се чувства неудобно, когато се засягат въпроси, свързани с пола;
- да изпитва трудности да разказва история за преследване;
- да страда от посттравматично стресово разстройство и др.

В светлината на гореизложеното е важен стремежът за създаване на атмосфера на диалог между страните, а не на разпит. Безопасната и изпълнена с доверие атмосфера прави интервюто по-бързо и по-лесно. Може да е полезно да донесете хартия и моливи или други предмети за игра на децата.

Имайте предвид колко важни са поздравите и се стремете да ги отправяте така, че да накарате всеки да се почувства спокойно. Приспособете се, ако е възможно, към културата на бежанците. В някои култури например мъжете не се ръкуват с жени. Препоръчително е екипът за подбор да вземе предвид и, ако е възможно, да следва практиките и културата на интервюираните лица.

Особено важно е след интервюто всички членове на семейството да почувстват, че участието им е било от значение и че преживяванията им са ценни. Ако цяло семейство се интервюира заедно, по време на интервюто обърнете внимание не само на отговорите, които дават, но и на държанието и поведението на членовете на семейството и на връзките между тях. Много дребни подробности показват положението в семейството, например в какъв ред членовете на семейството заемат местата си, как другите реагират на плачещи или неспокойни бебета и дали всеки има възможност да отговаря на въпросите. Ако някой изглежда тъжен, мълчалив или затворен в себе си, може би този човек не иска да бъде презаселен с другите? Може би има годеник/ца, когото/която не иска да изостави? Важно е интервюиращите да са запознати със спецификите на междукултурната комуникация и да са наясно с рисковете от погрешно тълкуване, които могат да причинят например невербалните послания.

РАЗДЕЛ 4. ИЗПОЛЗВАНЕ НА УСТНИ ПРЕВОДАЧИ ПРИ ИНТЕРВЮТАТА ЗА ПОДБОР

Интервютата за подбор обикновено се провеждат с помощта на устен преводач. Някои държави на презаселване използват собствени преводачи, но най-широко разпространеният вариант е устните преводачи да се осигуряват от ВКБООН или МОМ (когато това е уговорено преди мисията за подбор). Без значение какви преводачи се използват, важно е да се помни, че преводът е незаменима и изключително важна връзка между бежанеца и служителя, работещ по случая. Ето защо е необходимо да се отдели сериозно внимание на ролята на устния преводач, като в този раздел ще се спрем на някои моменти от това. За допълнителни консултации и насоки по тази тема вижте Бележка с насоки относно комуникацията чрез устни преводачи. Някои съображения, които следва да се имат предвид, са изтъкнати по-долу, но за постигане на най-добри резултати те следва да се четат заедно с гореспоменатия инструмент.

Съображения, които следва да се имат предвид

Ако държавата на презаселване използва преводачески услуги, предоставени от ВКБООН или МОМ, е добре да се има предвид следното:

- Устните преводачи са осигурени от други партньори, така че държавата на презаселване не е запозната с процеса по наемането им на работа и качеството на уменията им.
- Устните преводачи не се използват в националната процедура на държавата на презаселване и може да не са запознати със специфичните за държавата нормативни особености.
- Устните преводачи работят за различни държави на презаселване с различни практики.
- Езикът, който използват помежду си служителят, работещ по случая, и устният преводач, може да бъде английски или френски.
- Устните преводачи може да са бежанци. В такъв случай е важно да се провери дали преводачът не е със същото гражданство, но от различен етнически произход, особено на места, където две етнически групи имат история на конфликти в държавата на произход.

Подготовка на устния преводач за интервю за подбор

Важна първа стъпка при провеждането на интервю за подбор е преводачът да бъде подготвен и да му се дадат насоки как ефективно да изпълнява ролята си. С оглед защитата на интервюираните бежанци е необходимо комуникацията между тях, интервюиращия и преводача да функционира добре. За да се избегне неволното причиняване на вреда в резултат на погрешен превод или нарушаване на етичните граници на поверителност и неутралност, е изключително важно преводачите да бъдат подготвени, преди да започне интервюто.

Може да е от полза, ако служителят, работещ по случая, обясни как смята да проведе интервюто и какъв вид въпроси ще бъдат задавани. Освен това могат да са полезни и някои обяснения на често използвани термини и следва да се предоставят указания относно етичния кодекс, който се очаква да следва преводачът. Особено важно е да се подчертае поверителността на всякаква информация, отнасяща се за бежанеца.

Ролята на устния преводач е да остане неутрален и обективен по време на интервюто и да се придържа към превод на казаното по време на интервюто. Преводачът трябва да разбира, че всичко, което интервюиращият и бежанецът кажат, трябва да бъде преведено. Не е достатъчно да обобщи или разкраси казаното, като запълва липсваща информация. Преводачът не следва и да се опитва да подобри думите или изреченията на кандидата, за да звучат по-свързано или правдоподобно, или за да помогне на кандидата да изглежда по-образован. Всички имена на хора или места трябва да се произнасят буква по буква, за да са ясни. Интервюиращият или бежанецът винаги могат да поискат разяснение, когато е нужно. Устният преводач следва да се въздържа от всякакви коментари и мнения.

Предизвикателства пред стандартите на устния превод

Ако служителят, работещ по случая, не е удовлетворен от превода, би следвало да може да вземе решение дали интервюто да продължи, или е необходимо да се направят промени, за да се коригира ситуацията. Подобна ситуация може да възникне например ако интервюираното лице не разбира напълно преводача поради диалектни разлики. В друг случай, когато са наети устни преводачи бежанци, преводачът не следва да се ангажира, ако има близки семейни връзки с кандидата. Важно е да се има предвид, че връзката между бежанеца и устния преводач може да оказва влияние върху способността и желанието им за комуникация. Устните преводачи не следва да се намесват или да оказват влияние върху вземането на решение, нито да се намесват в деликатни или поверителни национални процедури. За допълнителна помощ относно комуникацията посредством устни преводачи вижте „Бележка с насоки относно комуникацията чрез устни преводачи“.

Служба за публикации
на Европейския съюз

euaa
EUROPEAN UNION
AGENCY FOR ASYLUM